

«فلک مشحون» در آیه ۴۱ سوره یس و اعجاز علمی قرآن

زهرا تارخ^۱، زهرا بشارتی^۲، محمدرضا بشارتی^۳

۱- دانشجوی دکتری نانوبیوتکنولوژی دانشگاه تربیت مدرس، پژوهشگر پژوهشکده اعجاز قرآن دانشگاه شهید بهشتی،
tarokh1414@gmail.com

۲- دانشجوی دکتری علوم قرآن و حدیث دانشگاه علامه طباطبایی پژوهشگر پژوهشکده اعجاز قرآن دانشگاه شهید بهشتی،
mrs. besharati@yahoo.com

۳- دانشجوی دکتری مهندسی نرم افزار دانشگاه صنعتی شریف، پژوهشگر پژوهشکده اعجاز قرآن دانشگاه شهید بهشتی،
quranstudent@chmail.ir

چکیده

زبان قرآن با مراتب تشکیکی خود همه انسان ها، اعم از عامیان و متخصصان فرهیخته در علوم و فنون را در بر می گیرد و اختصاص به طیف خاصی از انسان ها ندارد. در قرآن کریم از سبکها و شیوه های بسیاری جهت تفهیم محتوای الهی آن استفاده شده است که هر یک از شیوه های مذکور، نتیجه و تأثیر متناسب با خود را در مخاطب خواهد داشت. لازمه فهم صحیح قرآن، واکاوی دقیق کلمات و اصطلاحات به کار رفته در آن است که با بهره گیری از ابزارها و روش های گوناگون صورت می پذیرد. در این میان می توان به مطالعات میان رشته ای قرآن کریم اشاره کرد که امروزه بیش از پیش مورد توجه محققان علوم قرآنی قرار گرفته است. با عنایت به این مطالعات می توان میان فهم آیات قرآن و علوم مختلف ارتباط برقرار نمود و به حقایق و اشاراتی علمی در ورای نقش هدایتی قرآن دست یافت.

از جمله ترکیبات استعمال شده در قرآن که با عنایت به علوم گوناگون از سوی برخی

مفسران و محققان مسلمان مورد توجه قرار گرفته، «فلک مشحون» در آیه ۴۱ سوره یس است. تأمل در آرای ارایه شده پیرامون این ترکیب تاکنون این نکته را نمایان می‌سازد که برداشت‌های علمی از آیه مذکور با عنایت به سیاق آیات بعد و در سطح ظاهری صورت گرفته که بعضاً وجود اعجاز علمی برای این آیه را مطرح نموده‌اند. این در حالی است که توجه به شیوه‌های بیان چون تمثیل و مجاز و... در آرای ایشان کمتر نمود یافته است. لذا باز کاوی آیه مورد بحث با نگرشی عمیق‌تر و عنایت به سبک‌ها و شیوه‌های بیان آیات در سیاق، کاربردهای قرآنی و روایی «فلک مشحون»، نیز روایات تفسیری مطرح شده ذیل آیه و از دیگر سو تناسب این معانی با ملاک‌های اعجاز علمی قرآن ضرورت دارد. بنابراین نوشتار حاضر با تأمل در قرآن، روایات و زبان عرب و نظر داشت حقایق علم زیست‌شناسی به این سؤال اصلی که: «نسبت اعجاز علمی قرآن و مدلول «فلک مشحون» در آیه ۴۱ سوره یس چگونه است؟

بر این اساس ترکیب «فلک مشحون» در قرآن، روایات و زبان عرب به معنای کشتی مملو (پر) استعمال شده است. برخی از مفسران بر این باورند که «فلک مشحون» در آیه ۴۱ سوره یس علاوه بر معنای ظاهری کشتی مملو بر معانی تمثیلی دیگری چون کشتی سلامت و یا بطون (شکم‌ها) زنان دلالت دارد. بر این اساس با عنایت به حدیث تفسیری منتسب به امام علی علیه السلام: «أَنَّ الذرية النطف حملها الله تعالى في بطون النساء تشبيهاً بالفلك المشحون» که «نطفه» در آیه مذکور را به «ذریه» و «بطون زنان» را به «فلک مشحون» تشبیه کرده‌اند، میتوان فرض کرد خداوند در این آیه حمل اطلاعات ژنتیکی توسط فلک مشحون را بیان نموده که دو احتمال در این زمینه قابل طرح است: اول آن که سلول جنسی ماده که در تخمدان جنس مونث و در واقع در بطن زن قرار دارد، به کشتی تشبیه شده باشد که پس از رها شدن از تخمدان، در محیطی که حاوی ترشحات مایع است (لوله تخمدان) همانند یک کشتی حرکت میکند تا سلولهای جنسی نر خود را به آن برسانند و لقاح صورت گیرد و احتمال دوم این که فلک مشحون، اشاره به تخمدان در جنس مونث باشد. همچنین پیچیدگی و پری درون سلول و یا تخمدان‌ها با لفظ مشحون در آیه تناسب دارد. لذا می‌توان سیاق آیات بعد: «وخلقنا لهم من مثله ما يركبون ان نشا نغرقهم فلا صريخ لهم و لا هم ينقذون...» را دال بر وجود اندام جنسی معادل تخمدان در جنس مذکر و یا سلول‌های نر

و ماده و نیز غرق شدن سلول‌هایی که موفق به ورود به سلول تخم نشده‌اند، دانست. از آنجایی که پدیده‌های طبیعی و زیستی مورد اشاره در این دو احتمال و حقایق علمی مرتبط با آنها در زمان نزول وحی توسط بشر کشف نگردیده است، می‌توان گفت در تفسیر این آیه شریفه و در لایه بطنی و تمثیلی ملاک رازگویی علمی (یعنی قبل از نزول آیه مطلب علمی برای همه مردم پوشیده بوده است) وجود دارد. از دیگر سو برخی از مفسران نیز با عنایت به ظاهر آیه از: «وخلقنا لهم من مثله ما یرکبون» خبر از خلقت دیگر مرکب‌ها مانند هواپیما و سفینه فضایی و... را نتیجه گرفته‌اند و آن را گونه‌ای از پیشگویی‌های غیبی قرآن و از اعجازهای علمی قرآن برشمرده‌اند. بنابراین می‌توان در هر دو نگرش ظاهری و تمثیلی، احتمال وجود اعجاز علمی قرآن کریم را در آیه ۴۱ سوره یس مطمح نظر قرار داد.

واژه‌های کلیدی:

فلک مشحون، اعجاز علمی، نطفه، بطن زن